Przedpłata wraz z przesyłką pocztową wynosi 6 zł. a. w. rocznie.

ZWIĄZEK.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy ulicy Hetmańskiej l. 12.

Pismo dwutygodniowe.

Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

Wychodzi 10. i 25. każdego miesiąca w objętości arkusza.

Nr. 11. Dnia 10. czerwca 1899. XXVI. rocznik.

Nakładem Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych we Lwowie.

Wydawca i odpowiedzialny redaktor: Tadeusz Romanowicz.

Pół wieku niemieckich stowarzyszeń.

Tegoroczny zjazd ogólnego Związku opartych o pomoc własną niemieckich stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych — będzie zjazdem jubileuszowym. Pięćdziesiąt lat mija, jak Schulze z Delitzsch założył pierwsze Towarzystwo zaliczkowe. To też zjazd odbędzie się w stolicy cesarstwa niemieckiego — które wówczas istniało tylko w wyobraźni i w pragnieniach tak zwanych „ludzi wywrotu“ — i będzie połączony z odsłonięciem pomnika Schulzego z Delitzsch w Berlinie.

Nie myślimy tu pisać ani życiorysu znakomitego inicyatora ruchu stowarzyszeń gospodarczych w Niemczech, który też oddziałał szeroko po za granice ojczyzny Schulzego, ani też historyi niemieckich stowarzyszeń. Warto tylko w najogólniejszym zarysie przypomnieć wybitne momenty tego ruchu.

Ojczyzną kooperacyi w szerszem tego słowa znaczeniu jest właściwie Anglia. Tutaj wyszedł ten ruch od robotników — którzy bez żadnego udziału teoretyków, samym tylko praktycznym zmysłem swoim trafili w to, co i dla narodowego charakteru i dla ekonomicznych stosunków Anglii było najwłaściwsze, ażeby klasie robotniczej dopomódz do polepszenia swego bytu Któż nie zna historyi „pionierów z Rochdale“ — założonego przez nich ściśle robotniczego stowarzyszenia spożywczego i potężnego rozwoju, jaki stowarzyszenia te w Anglii przybrały? Z instytucyj lokalnych stały się one olbrzymiemi na korzyść konsumentów a członków stowarzyszeń działającemi spółkami handlowemi — z czysto spożywczych stały się zarazem produkcyjnemi w tem znaczeniu, iż utrzymują swoje własne, wielkie zakłady przemysłowe, produkujące artykuły powszechnego użytku, dla stowarzyszeń potrzebne.

Inny charakter ma kooperacya niemiecka, przez Schulzego z Delitzsch zainicyowana. Nie miał on pierwotnie na oku robotnika, ale przedewszystkiem małego rękodzielnika, „Bürgera“ ekonomicznie słabego, *den kleinen Mann.* Zaczął od założenia w swojem mieście rodzinnem, Delitzsch, stowarzyszenia surowcowego dla szewców, w r. 1849 — poczem w r. 1850 nastąpiło założenie pierwszego Towarzystwa zaliczkowego. Początki były trudne. Reakcya podejrzywała tę nawet kreacyą o socyalizm i przewrotowe tendencye — system policyjny starał się i na tem swoją ciężką łapę położyć — a śruba fiskalna miała dokonać reszty. Ale twórca tych stowarzyszeń umiał wytrwałością, jasnością swoich celów i środków, wielkiem zaufaniem, jakie obudzał, trudności te pokonać — co zresztą głównie temu przypisać należy, iż zasada, na której oparł swoją kreacyę była i ekonomicznie i etycznie trafna i słuszna. Zapomocą solidarnej poręki i zjednoczenia luźnie słabych jednostek, potrafił — jak to słusznie scharakteryzował Roscher — zera zamienić w cyfry. Pismami swemi, mowami w parlamencie, osobistą działalnością przy zakładaniu stowarzyszeń i nieustannem czuwaniem nad ich gospodarką — potrafił równocześnie z propagandą sprawy przeprowadzić w oczy bijący dowód wielkiej użyteczności swoich instytucyj a zarazem wprowadzać do ich urządzeń te ulepszenia, których potrzebę doświadczenie wykazywało.

Nastąpiła walka z genialnym ale nie mającym tyle co Schulze trzeźwego sądu i tyle życiowego doświadczenia — Lassalem, walka, na którą dziś oba, gdyby ich z grobu wskrzesić, mogliby się tylko uśmiechać. Agitator socyalistyczny, genialny krytyk

klasycznej ekonomii, organizator niezadowolonych „batalionów robotniczych“ z jednej — a trzeźwy, niesłychanie praktyczny, nieco filisterski organizator drobnego kredytu dla „małych ludzi“ z drugiej strony — mogli byli bardzo dobrze zejść sobie z drogi, bez walki, wzajemnie sobie nie przeszkadzając. Że Schulze mylił się, gdy sobie wyobrażał, iż swoją metodą potrafi z proletaryusza zrobić zabezpieczonego ekonomicznie episiera zapomocą tego, co nazywał „ukoronowaniem swego dzieła“ t. j. na pomocy własnej opartej asocyacyi produkcyjnej, której członkami byliby sami robotnicy — to już dziś doświadczenie stwierdziło. Ale też z drugiej strony stwierdziło ono, że i Lassale nie był w posiadaniu cudownego środka wyzwolenia, że potrafił tylko rozagitować, wzburzyć, rzucić dużo światła ale też i dużo bałamuctwa w umysły robotników — a w końcu był na najlepszej drodze zostania narzędziem w ręku — Bismarka.

Wszakże walka ta z Lassalem nie przeszkodziła Schulzemu w dalszem, coraz pomyślniejszem rozwijaniu swojego dzieła. Utworzył Związek stowarzyszeń niemieckich, którego został patronem, cały swój czas i trud tej sprawie poświęcając — zdobył ustawę dla stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych, która się stała wzorem dla ustawodawstw innych krajów — stworzył Bank stowarzyszeń, który nieocenione sprawie tej oddał usługi. Uniwersalne rozszerzenie stowarzyszeń jego systemu, najlepiej stwierdziło, jak system ten był trafny i żywotny.

I oto dziś po 50 latach, do utworzonego przez Schulzego Związku należy 1.544 stowarzyszeń. Z tych 1.416 stow. nadesłały sprawozdania za rok 1897 — a te liczyły członków 904.640 — posiadały kapitału udziałowego 125 milionów marek — w rezerwach $41\frac{1}{2}$ mil. marek — rozporządzały obcemi kapitałami w sumie 512 mil. marek — i udzieliły w jednym roku pożyczek w sumie 1.869,640.275 marek. Cyfry bardzo wymowne!

Do niedawna ruch kooperacyjny niemiecki przeważnie, chociaż nie wyłącznie, obracał się na polu stowarzyszeń kredytowych. Surowcowe, magazynowe, budowlane i produkcyjne odgrywały małą rolę. Ale w ostatnich 5 latach wzmógł się bardzo znacznie ruch na polu stowarzyszeń spożywczych, co do których Schulze — naturalnie z modyfikacyami, uwarunkowanemi odmiennem ustawodawstwem niemieckiem — przyjął w całości zasady pionierów rochdaleskich. Obecnie liczą już Niemcy 489 stowarzyszeń spożywczych, do których należy 403.872 członków, między niemi połowa robotników. Roczną oszczędność tych stowarzyszonych obliczono na 5 milionów marek. Po Anglii pierwsze miejsce w ruchu stowarzyszeń spożywczych zajmuje Szwajcarya — bezpośrednio za ojczyzną Tella idą Niemcy. Stowarzyszenia kredytowe już prawie stanęły u swego szczytu o tyle, że chyba tylko taki dalszy rozwój mają przed sobą, jaki proporcyonalnie odpowiada wzrostowi ludności i rozwojowi ruchu ekonomicznego w ogóle. Natomiast stowarzyszenia spożywcze mają przed sobą olbrzymie zakresy do zdobycia i w Niemczech raźnym krokiem postępują naprzód. Do nich też należy przyszłość ruchu kooperacyjnego.

Półwiekowego jubileuszu tego ruchu nie mogli Niemcy lepiej obchodzić jak postawieniem pomnika Schulzemu, który więcej na wdzięczność narodu swego zasłużył, niż nie jeden tak zwany „wielki“ mąż stanu albo wojownik.

Kredyt Stowarzyszeń w gal. Kasie oszczędności.

Było do przewidzenia, że smutne wypadki w gal. Kasie oszczędności spowodują chwilowe obniżenie kredytów, przez Kasę Stowarzyszeniom udzielanych. Po tak ciężkiem przejściu każda instytucya musiałaby tak samo postąpić. Żądania kredytowe stowarzyszeń związkowych na rok 1899 wynosiły ogólną sumę 2,480.000 zł. Wydział Związku zredukował ją z konieczności na 2,054.000 zł., a Dyrekcya galic. Kasy oszczędności na 1,813.000 zł.

W ten sposób nie tylko wnioski o podwyższenie kredytu nie mogły być uwzględnione, ale nawet dotychczasowe kredyty (z r. 1898) zostały wielu stowarzyszeniom zredukowane.

Dyrekcya galic. Kasy oszczędności zawiadamiając Związek o wymiarze kredytów na rok 1899 — pisze: „Jakkolwiek tegoroczna uchwała Dyrekcyi znaczniej odbiegła od propozycyj WPanów, i jakkolwiek suma obecnie przyznanych kredytów jest nieco niższą niż była w roku zeszłym, pomimo tego zechciejcie WPanowie przyjąć zapewnienie, że sprawy i potrzeby Towarzystw znajdą w Dyrekcyi galic. Kasy oszczędności zawsze życzliwą ocenę i szczere poparcie.

„Redukcya kredytów, o ile dotyka te Towarzystwa, które bądź to w całej pełni, bądź w znaczniejszej mierze korzystały z przyznanego im kredytu i takowy wyczerpały, nie zawiera w sobie żądania, by Towarzystwa te musiały koniecznie zejść do granic, w tym roku przyznanego im kredytu. Redukcya ta służyć ma raczej za wskazówkę, by Towarzystwa sprawy swe tak regulowały, by z końcem bieżącego roku do tych granic zeszły i były przygotowane na to, że prawdopodobnie i w roku

przyszłym jeszcze kredyty nie będą mogły być podwyższone".

Wydział Związku, zawiadamiając poszczególne Stowarzyszenia związkowe o wysokości wymierzonego im kredytu, wyraził przekonanie, że tylko konieczność nieuchronna mogła Dyrekcyę Kasy zniewolić do tak znacznego zredukowania wniosków Wydziału Związku.

Dyrekcya w pismie swem wyraziła zarazem wdzięczne dla Stowarzyszeń naszych uznanie za gotowość, z jaką Stowarzyszenia w czasie przejść w gal. Kasie oszczędności przyspieszyły spłatę swoich kredytów, co — jak się Dyrekcya Kasy w swem pismie wyraża, uczyniły „nie rzadko z ofiarami dla swych własnych interesów". „Okoliczność powyższa — pisze Wydział Związku w swoim okólniku — zacieśnia nowym węzłem stosunki pomiędzy Stowarzyszeniami a zasłużoną krajową instytucyą, nie wątpimy więc, że po bliższem rozpatrzeniu się obecnej Dyrekcyi gal. Kasy oszczędności w stosunkach Stowarzyszeń, ich potrzeby kredytowe obficiej zaspakajane będą".

Czeskie stowarzyszenia zaliczkowe w roku 1897.

Mamy przed sobą rocznik XIV. Statystyki czeskich „założen" w Czechach, na Morawii i w Śląsku. Obejmuje on daty za rok 1897 — i jest jak poprzednie, wydany przez Związek czeski a redagowany przez sekretarza Związku Józefa Schreyera. Układ rocznika dość zbliżony do naszego — tem się głównie różni od niego, że obejmuje tylko zaliczkowe stowarzyszenia, gdy nasz obejmuje także i inne, na ustawie z r. 1873 oparte — i że nie wykazuje, jak to świeżo w naszym roczniku zaprowadzono, osobno związkowych a osobno nie związkowych stowarzyszeń. Wyjmujemy z rocznika czeskiego co ważniejsze cyfry:

Z końcem roku 1897 było 176 stow. zaliczkowych, zarejestrowanych z nieograniczoną a 424 z ograniczoną poręką — razem 600 — dalej 14 starszych nie zarejestrowanych stow. — 122 rolniczych kas powiatowych — ogółem zatem 786 — do czego przybywa jeszcze 182 kas systemu Raiffeisena. W ten sposób było w Czechach, na Morawii i Śląsku ogółem 918 stowarzyszeń i kas zaliczkowych, używających języka czeskiego w swem urzędowaniu. Niemieckich rocznik nie obejmuje.

Z tych powstało w ciągu roku 1897 nowych stowarzyszeń zaliczkowych 20 — zaś nowych kas raiffeisenowskich 96 — razem 116 nowych — z czego wypada na Czechy 82, na Morawy 29, na Śląsk 3, a na Wiedeń 2.

Dodać należy, że rocznik nie obejmuje tak zwanych „kontrybucyjnych kas zaliczkowych", których na Morawii bardzo jest wiele a posiadają zakładowego majątku 12 milionów zł. O tych kasach pisaliśmy w roku zeszłym w szeregu artykułów o kredycie osobistym małego rolnika w Austryi.

Z owych 918 stowarzyszeń i kas nadesłało Związkowi zamknięcie rachunków tylko 591 — a z tych tylko 511 można było w roczniku zużytkować.

Ilość członków była: w Czechach 183.535 na 272 wykazanych stow., na Morawii 137.300 członków na 229 stow. a na Śląsku 2.910 człon. na 8 stow. Ogółem miało 509 stow. 323.745 członków — że zaś z początkiem roku 1897 było ich 315.819 — przeto przybyło w ciągu roku 7.926.

Suma udziałów wynosiła w Czechach: 6,210.671 zł. w 273 stowarzyszeniach i kasach (w 63 z nieograniczoną poręką 1,546.019 zł. — w 202 stow. z ograniczoną 4,557.854 zł. — w 8 nie zarejestrowanych 106.798 zł.) — w Morawii: w 227 stowarzyszeniach 2,935.852 zł. (w 84 z nieograniczoną poręką 1,087.216 — w 143 stow. z ogr. por. 1,848.636 zł.) — na Śląsku w 8 stow. 85.835 zł. Razem przeto było w 508 stow. i kasach 613.006 udziałów z kwotą 9,232.358 zł.

Fundusze rezerwowe wynosiły 14,458.669 zł. — a mianowicie w Czechach 10,109.435 zł. — na Morawii 4,247.217 zł. — na Śląsku 102.017 zł. Jest to fakt bardzo znamienny, że suma funduszów rezerwowych jest tak znacznie wyższa od sumy udziałów — bo przeszło o 5 milionów. W stowarzyszeniach galicyjskich zachodzi zupełnie odwrotny stosunek: udziały wynosiły 8·8 milionów zł. — fundusze rezerwowe 2·5 mil. zł. A dodać jeszcze trzeba, że jeszcze innych rezerw wykazują czeskie stow. 648 tysięcy — co sumę funduszów rezerwowych podnosi do 15·1 mil. zł. Z doliczeniem udziałów wpłaconych wynosi cały majątek własny 24·2 mil. zł. — a wraz z majątkiem powiatowych kas zaliczkowych w kwocie 969 tysięcy, ogółem: 25·1 mil. zł.

Bardzo wysokie cyfry przedstawiają wkładki oszczędności. Było ich z końcem r. 1897 w Czechach w 274 stowarzyszeniach 145,428.260 zł. — na Morawii w 229 stow. 80,100.412 zł. — na Śląsku w 8 stow. 1,715.355 zł. Prócz tego w 97 rolniczych kasach powiatowych 30,406.748 zł. — razem przeto w 608 stow. i kasach 257,650.776 zł. Wkładki wzrosły w ciągu roku przeszło o 10 milionów.

Prócz tego było jeszcze pożyczek hipotecznych i innych kredytów 25,521.310 zł. — a żyro-obligo

w reeskoncie wynosiło 8,676.154 zł. co razem z wkładkami oszczędności daje sumę kapitałów obcych 291,848.240 zł. Stosunek kapitału własnego do obcego przedstawia się w ogóle jak 1 : 12. W galicyjskich stowarzyszeniach stosunek ten był z końcem r. 1897 jak 1 : 3·28.

Udzielone kredyty wynosiły w ciągu roku 1897 w Czechach 102,523.890 zł. (w porównaniu z r. 1896 więcej o 3,942.119 zł.) — na Morawii 54,005.841 zł. (więcej o 3,927.847 zł.), na Śląsku 699.710 zł. (więcej o 202.385 zł.). A gdy rolnicze kasy powiatowe udzieliły kredytu 19,679.538 zł. — przeto suma udzielonych pożyczek wynosiła 176,998.979 zł. i wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim o 9,845.367 zł.

Stan pożyczek z końcem roku był w Czechach 136,961.269 zł. — na Morawii 80,006.258 zł. — na Śląsku 1,916.735 zł. razem 218,884.262 zł. — a doliczywszy do tego 36,195.569 zł. w rolniczych kasach powiatowych, otrzymamy sumę ogólną 253,079.831 zł.

Pożyczki te dzielą się jak następuje: kredyty osobiste 92 mil. — hipoteczne 124 mil. zł. — na zastawy 2·7 mil. zł. — zaś w kasach powiatowych: kredyty osobiste 19·9 mil. zł. — hipoteczne 14·9 mil. zł. — na zastaw 1·2 mil. zł.

Czego jednak stowarzyszeniom czeskim stanowczo pozazdrościć można — to niskiej stopy procentowej. Procent od wkładek chwieje się między $3^1/_2$ a $5^1/_2$ ale taki najwyższy % płaciło tylko 8 stow. i kas — olbrzymia większość, bo 482 (na wykazanych 555) płaciła 4% do $4^1/_2$%. Odpowiada temu i procent pobierany. Przy pożyczkach na kredyt osobisty waha się procent między $4^1/_4$% a 7% — ale 7% pobierało tylko 14 stowarzyszeń i kas — $6^1/_2$% tylko 33 — natomiast 5% pobierało 128 stow. — $5^1/_2$% 153 — a 6% 198 stow. W kredycie hipotecznym waha się stopa procentowa także w tych samych granicach od $4^1/_4$ do 7 — i pobierało $4^1/_2$% 61 stow. — 5% 280 stow. — $5^1/_2$% 95 stow. — a 6% 64 stow.

Czysty zysk wynosił: w Czechach 1,465.157 zł. — na Morawii 663.348 zł. — na Śląsku 15.672 zł. — razem 2,144.177 zł. — zaś w powiatowych kasach 421.296 zł.

Koszta administracyi wynosiły 1,025.502 zł. — podatki wszelkie 409.369 zł. Do funduszów rezerwowych przydzielono 934.941 zł. — na dywidendę (przeciętnie 4%), dla członków 512.739 zł. — na remuneracye 143.000 zł. — na straty i amortyzacye 139.000 zł. — na cele publiczne i humanitarne 304.000 zł.

Rejestrowanie ponownego wyboru Dyrektorów.

Na powyższy temat znajdujemy w Nr. 21. czasopisma „*Die Genossenschaft*" z dnia 27. maja r. b. artykuł pod tytułem: „Czy wybór ponowny członków Dyrekcyi stowarzyszenia ma być podany do wiadomości sądu handlowego?". Poruszono tam sprawę, mającą praktyczną dla stowarzyszeń doniosłość. Podajemy przeto artykuł ten w streszczeniu, zaznaczając, że zgadzamy się na wypowiedziane w nim zapatrywanie.

W rejestrze stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych powinno być zawsze uwidocznione, kto w danym czasie jest członkiem Dyrekcyi stowarzyszenia. W rozmaitych wypadkach, jak np. przy zastępstwach sądowych, przedażach i t. p. może się okazać potrzebnym potwierdzony przez Sąd handlowy wykaz funkcyonaryuszów stowarzyszenia, a to w celu udowodnienia, kto jest uprawniony do zastępstwa i podpisywania firmy Towarzystwa. A stąd nietylko zadaniem Sądu, ale też i zadaniem stowarzyszeń jest baczyć na to, ażeby wpisy do rejestru nie nastręczały żadnych wątpliwości co do legalnego sprawowania czynności przez członków Zarządu.

Tymczasem w większości stowarzyszeń jest w zwyczaju, że tylko nowowybranych członków Zarządu podaje się do wpisu do rejestrów sądowych w tem mniemaniu, że ponowny wybór tych samych członków po upływie pierwszego, oznaczonego statutem okresu ich urzędowania, uchyla się już od tej potrzeby, gdyż w ustawie o stowarzyszeniach niema w tym kierunku wyraźnego postanowienia.

Przedstawiciele tego zapatrywania bronią go twierdzeniem, że dopóki Sądowi do wpisu nie zostaną podani nowowybrani członkowie Zarządu, istniejące wpisy pozostają w swej mocy. Redakcya „*Die Genossenschaft*" innego jest atoli zdania, gdyż według niej twierdzenie powyższe może znaleźć uzasadnienie tylko w tych stowarzyszeniach, w których wybór członków Dyrekcyi dokonywa się na czas nieograniczony. W większości jednak stowarzyszeń wybór następuje na 3 lata, w niektórych nawet tylko na rok jeden i logicznie rzecz biorąc — wpis może być uznany tylko na ten czas, to znaczy że Sąd, skoro po upływie tego czasu dostanie zapytanie, kto w tem lub innem stowarzyszeniu jest członkiem Zarządu, może nie udzielić pewnej wiadomości, ponieważ zawsze da się pomyśleć, że wszyscy lub niektórzy członkowie Dyrekcyi od owej pory zmienili się i że podanie ich do wpisu zostało rozmyślnie lub też przez niewiadomość przepisów zaniechane

Sąd musi wobec tego mieć wiadomość, kto po upływie okresu urzędowania został ponownie wybrany członkiem Zarządu, poczem zrobi notatkę w rejestrze o ponownym wyborze i przez to będzie mógł utrzymać rejestr w ciągłej ewidencyi.

Pogląd ten zyskuje sobie uznanie u coraz to większej liczby sądów handlowych, względnie obwodowych, które coraz częściej żądają od stowarzyszeń, ażeby je zawiadamiały o ponownym wyborze dotychczasowych członków Zarządu. W ostatnich czasach do wiadomości Redakcyi doszło wezwanie takie ze strony Sądu obwodowego w czeskiem Pilźnie. Stowarzyszenie, które wezwanie to otrzymało, skarżyło się na tę innowacyę i chciało przeciw temu remonstrować. Zapytany o radę Związek niemieckich stowarzyszeń w Austryi remonstrowania odradził i korzystając ze sposobności, pouczył wszystkie stowarzyszenia, aby o każdym ponownym wyborze tych samych członków Zarządu niezwłocznie zawiadamiać Sąd, nie czekając wezwania. Ponieważ ponownego przedłożenia podpisów ani ich uwierzytelnienia już niepotrzeba, przeto koszta takiego podania są bardzo małe, a nieznaczny połączony z tem trud sowicie będzie wynagrodzony przez korzyści stale prowadzonego rejestru.

Odnośne podanie do Sądu powinno brzmieć, jak następuje:

„Wysoki Sądzie handlowy (obwodowy)! Z powodu upływu terminu sprawowania czynności przez członków Zarządu naszego stowarzyszenia, pp. ..... Walne Zgromadzenie przystąpiło do wyboru nowego Zarządu, rozpisanego na dzień ....., co zgodnie z przepisami ogłoszone zostało w dzienniku (nazwa Dziennika przez statuty wskazanego), jak załącznik A.). Przy wyborze dokonanym na powyższem Zgromadzeniu, według załączonego pod B.) protokołu, wybrani zostali na przedstawienie Rady Nadzorczej dotychczasowi członkowie Dyrekcyi pp. .... (nazwiska, z oznaczeniem funkcyi: Dyrektor, Kontroler, Kasyer).

Podając to do wiadomości Wysokiego Sądu, prosimy:

Wysoki c. k. Sąd handlowy obwodowy) raczy ponowny dnia ...... wybór dotychczasowych członków Zarządu naszego stowarzyszenia pp. .... na dalszy ...... letni okres do wiadomości przyjąć. Potrzeba wpisu do rejestru i ogłoszenia nie zachodzi.

Pieczęć firmowa.

Jeżeli ogłoszenie Walnego Zgromadzenia nastąpiło nie przez dziennik, ale przez plakaty, zaproszenia na piśmie etc. — to należy dołączyć jeden egzemplarz odnośnego ogłoszenia lub zaproszenia. Ani podanie, ani dołączony odpis protokołu uwierzytelnienia nie wymagają.

Stempel na podanie wynosi 1 koronę, każdy zaś arkusz odpisu protokołu, jako też i dalsze załączniki opatrzone być mają stemplem na 30 halerzy.

Rozmaitości.

Sąd obcych. Wiedeńska „*Genossenschaft*“, organ Związku niemieckich stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych w Austryi — zamieściła artykuł o naszych stowarzyszeniach a to na podstawie wydawanego przez Związek nasz „Rocznika“. Podnosi ustęp Rocznika o stowarzyszeniach żydowskich w Galicyi i twierdzi, że jest on wypływem jakiejś „nienawiści do Niemców“. A powód do tego dał podniesiony w Roczniku zarzut, że Stowarzyszenia te używają w swem urzędowaniu języka niemieckiego, i w ten sposób działają germanizacyjnie Otóż możemy szanowną Redakcyę wymienionego pisma zapytać — dla czego ma to być objawem „nienawiści“ do kogokolwiek, jeżeli się żąda, ażeby obywatele kraju, zamieszkałego przez Polaków i Rusinów, w instytucyach w kraju tym istniejących używali krajowego a nie obcego języka? Pisze „*Genossenschaft*“, że nie podano dowodu na złą gospodarkę tych żydowskich stowarzyszeń. Prawda, że Rocznik nad dowodami obszerniej się nie rozwodził — ale cyfry w Roczniku podane są najlepszym dowodem a między niemi przedewszystkiem wysokość pobieranego procentu. Więc nie przemawia z nas uprzedzenie, a już co najmniej nienawiść — lecz jedynie wzgląd na dobro kraju i reputacyę naszych instytucyj.

Charakterystyczny jest końcowy ustęp artykułu. Przytaczając z Rocznika, jak mało stosunkowo Stowarzyszeń należy w Galicyi do Związku, pisze Redakcya „*Genossenschaft*“ dalej: „A więc mniej więcej wszystko jak u nas (t. j. jak w niemieckich stowarzyszeniach) — pomimo naszego wyższego stopnia cywilizacyi; a jednak polski Związek pod wielu względami wyprzedził nasz niemiecki, o czem już świadczy omawiany Rocznik“. To uznanie z tej strony, które zawsze mówi o swojej „wyższej kulturze“ — oby nam było bodźcem do dalszej, gorliwszej pracy!

Spółki o ograniczonej odpowiedzialności, o których pisaliśmy w „*Związku*“ (Nr. 4. i 5. r. b.) — unormowane w Niemczech ustawą z 20. kwietnia 1892 — były przedmiotem narad państwowej Rady rolniczej, która w ostatnich dniach maja zebrana była na drugą sesyę. Rada rolnicza oświadczyła się jednogłośnie za tem, iż wydanie analogicznej ustawy w Austryi byłoby bardzo pożądane. W takim samym duchu wypadła opinia Wydziału Związku naszego, wydana na wezwanie tutej-

szej Izby handlowej, która po zebraniu opinii w tym przedmiocie przedstawiła Ministerstwu potrzebę wydania takiej ustawy.

Charakterystyczny jest fakt, że w dyskusyi nad tym przedmiotem na Radzie rolniczej, już wyrażono obawę, żeby fiskalizm władz skarbowych nie zneutralizował pomyślnej działalności, jakiej po tych nowych spółkach oczekiwać można!

Ruch stowarzyszeń.

Dary i subwencye na rzecz **Funduszu zaopatrzenia funkcyonaryuszów stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych** w myśl okólnika Zarządu, nadesłały dotychczas z czystych zysków za rok 1898, następujące Towarzystwa:

7. Towarzystwo zaliczkowe w *Limanowej* . . 30 zł.
8. Towarzystwo zaliczkowe w *Bóbrce* . . . 5 „

We Lwowie, dnia 10. czerwca 1899.

W. Terenkoczy. *N. Ulmer.*

Wykaz lustracyj, przeprowadzonych w m. maju r. b.:

I. Lustrator związkowy, p. I. Domagalski zlustrował:

1. Towarzystwo zaliczkowe w Bochni;
2. Bank zalicz. „Nadzieję“ w Delatynie;
3. Stow. pożycz. „Praca i oszczędność“ w Jordanowie;
4. Kasę zal. i oszczędn. w Kutach;
5. Spółkę stolarzy w Kalwaryi Zebrzydowskiej;
6. Tow. oszczędn. i pożyczek tamże;
7. Towarzystwo zalicz. w Śniatynie;
8. Tow. kred. „Pomoc“ w Zaleszczykach;
9. Tow. wzaj. kredytu w Zakliczynie.

II. Sekretarz Związku, p. N. Ulmer zlustrował:

10. Kasę zalicz. i oszcz. w Łańcucie;
11. Towarz. zalicz. w Podhajcach;
12. Stow. kredyt. „Oszczędność“ w Tłumaczu.

III. Delegat Związku, referent Banku kraj. p. J. Strzyżowski zlustrował:

13. Tow. wzaj. kred. w Bieczu;
14. Towarzystwo dla handlu, przemysłu i rolnictwa w Gorlicach;
15. Spółkę handlowo-rolniczą w Kołomyi.

IV. Delegat Związku, p. Eugeniusz Kusiba z Przemyśla zlustrował:

16. Towarzystwo zaliczkowe w Birczy.

Zmiany w rejestrach stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych. Dziennik urzędowy ogłasza w miesiącu kwietniu b. r. następujące zmiany w rejestrach stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych:

Nowe stowarzyszenia:

Borszczów. Bank dla handlu i przemysłu, stow. zarej. z ogran. poręką. Statut z dnia 19. marca 1899, zarejestrowany uchwałą sądu obwodowego w Tarnopolu z dnia 8. kwietnia 1899 l. 340.

Czortków. Darlehens und Handels-Verein, regirstrirte Genossenschaft mit beschränkter Haftung. Statut z dnia 21. stycznia 1899, zarejestrowany uchwałą sądu obwodowego w Tarnopolu z d. 8. kwietnia 1899 l. 274.

Głogów. Towarzystwo pożyczkowe i oszczędności, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką. Statut z dnia 9. marca 1899, zarejestrowany uchwałą sądu obwodowego w Rzeszowie z dnia 22. kwietnia 1899 l. 123.

Dyrekcya: Stanisław Kościuszko, Mendel Reblum i Ludwik Matejski.

Krościenko koło Chyrowa. Stowarzyszenie bankowe dla handlu i przemysłu, stow. zarejestrowane z ograniczoną poręką (Bank Verein für Handel und Gewerbe). Statut zarejestrowany uchwałą sądu obwodowego w Przemyślu z dnia 22. kwietnia 1899 l. 273.

Lwów. Bank kupiecki, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką (Kaufmännische Bank). Statut z dnia 15. stycznia 1899, zarejestrowany uchwałą sądu krajowego we Lwowie z dnia 13. kwietnia 1899 l. 611.

Dyrekcya: Markus Karol, Karol Stand i Maksymilian Kreutner.

Lwów. Towarzystwo wzajemnej pomocy dzierżawców ziemskich. Statut z dnia 18. stycznia 1899, zarejestrowany uchwałą sądu krajowego we Lwowie z dnia 12. kwietnia 1899 l. 610.

Dyrekcya: Juliusz Frommel, Adolf Ebenberger i Wiktor Korzenny.

Tarnobrzeg. Towarzystwo handlowo-przemysłowe, spółka zarejestrowana z ograniczoną poręką. Statut z dnia 29. stycznia 1899, zarejestrowany uchwałą sądu obwodowego w Rzeszowie z dnia 31. marca 1899 l. 86.

Zarząd: dr. Antoni Surowiecki, dr. Walery Momidłowski i Ludwik Kuryłło.

Wola Zarzycka. Spółkowa Kasa oszczędności i pożyczek, spółka zarejestrowana z nieograniczoną poręką. Statut z dnia 2. grudnia 1898, zarejestrowany uchwałą sądu obwodowego w Rzeszowie z d. 31. marca 1899 l. 99.

Zarząd: Marcin Pierog, Michał Sroka, Franciszek Iwanicki i Franciszek Kocieł.

Zmiana w Dyrekcyi:

Lwów. Sąd krajowy jako handlowy we Lwowie ogłasza, że przy firmie: „Ogólny związek dla ho-

dowców i handlarzy bydła, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką we Lwowie", dnia 15. kwietnia 1899 w handlowym rejestrze dla firm stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych uwidoczniono, że na wniosek 20 członków stowarzyszenia, na mocy uchwały Rady nadzorczej, Izydor Mandelbaum z grona członków stowarzyszenia i Dyrekcyi wykluczony został i że w jego miejsce wybrano p. dr. Henryka Wielowiejskiego jako dyrektora, a p. Henryka Potworowskiego jako zastępcę dyrektora.

(Uchwała z dnia 24. kwietnia 1899 l. 605).

Bilansy stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych za rok 1898.

54. Bochnia. Towarzystwo zaliczkowe. *a) Rachunek strat i zysków.* Przychód: z rachunku odsetek 3.542·81. Rozchód: z rachunku inwentarza 19·10, z rachunku wydatków zawiadowczych 2.310·65, do rachunku bilansu: zysk za r. 1898 1.213·06; razem 3.542·81. *b) Bilans* Stan czynny: gotówka z końcem r. 1898 1.241·72, efekty funduszu rezerwowego 1·450·49, pożyczki na weksle, skrypty i w rachunku bieżącym 77.771·10, odsetki zaległe z końcem roku 1898 276·07, zaliczki na płace 118·—, wartość inwentarza 171·89, nieruchomości 1.833·20, zaliczki prawne 854·37; razem 83·716·84. Stan bierny: udziały wpłacone 21.957.97, fundusz rezerwowy 2.404·41, fundusz rezerwy strat 521·61, rezerwa podatkowa 34·97, wkładki na oszczędność 54.843·57, depozyty 2.204·31, odsetki na rok 1899 pobrane 536·94, zysk za rok 1898 1.213·06; razem 83.716·84. Obrót ogólny kasowy 394.030·06. Liczba członków 820.

55. Dębica. Towarzystwo wzajemnego kredytu. *a) Rachunek strat i zysków.* Winien: z rachunku odsetek 12.754·91. Ma: z rachunku kosztów urządzenia i ruchomości 239·05, z rachunku kosztów administracyi i podatków 6.941·97, do rachunku bilansu: saldo na rok 1899 5.573·89; razem 12.754·91. *b) Bilans.* Stan czynny: z rachunku pożyczek na weksle 272.863·81, z rachunku pożyczek na skrypt. 87 963·—, z rachunku pożyczek na hipot. 22.105·08, z rachunku pożyczek kredyt osobisty 665·—, z rachunku odsetek (naprzód zapłaconych) 85·07, z rachunku zapasu druków 40·—, z rachunku zaliczek procesowych 1.568·09, z rachunku zaliczek notaryalnych 36·—, z rachunku lokacyi funduszu rezerwowego 11.500·57, z rachunku kasy 9.027·49; razem 405.854·11. Stan bierny: z rachunku udziałów 55.269·35, z rachunku funduszu rezerwowego 14.076·59, z rachunku wkładek na r. b. 311.613·58, z rachunku długów zaciągniętych 15 400·—, z rachunku dotacyi Banku krajowego 1.226·01, z rachunku (odsetek naprzód pobranych) 2.694·69, z rachunku strat i zysków 5.573·89; razem 405.854·11. Obrót ogólny kasowy 3,055.660·58. Liczba członków 2.610.

56. Dobromil. Towarzystwo zaliczkowe. *a) Rachunek strat i zysków.* Winien: z rach. odsetek 5.015·64½. Ma: z rachunku kosztów administracyi i podatków 1.833·82, do rachunku bilansu: saldo na rok 1899 3.181·82½; razem 5.015·64½. *b) Bilans.* Stan czynny: z rachunku pożyczek 98.556·79, z rachunku administracyi 130·—, z rach. zaliczek procesowych 205·97, z rachunku lokacyi 5.709·35, z rachunku kasy z końcem r. 1898 2.172·93; razem 106.775·04. Stan bierny: z rachunku udziałów 38 490·76½, z rachunku wkładek na rachunek bieżący 50.621·77, z rachunku długów zaciągniętych 5.300·—, z rachunku odsetek (naprzód pobranych) 452·97, z rachunku funduszu rezerwowego 7.335·45, z rachunku Bank krajowy 905·82, z rachunku zysku z roku 1897 486·45, z rachunku strat i zysków 3.181·81½; razem 106.775·04. Obrót ogólny kasowy 480.482·26½. Liczba członków 1.690.

57. Jaryczów nowy. Kasa zaliczkowa „Nadzieja". *a) Rachunek strat i zysków.* Winien: z rachunku odsetek 1.155·60. Ma: z rachunku odsetek umorzenie 10% 13·55, z rach. kosztów urządzenia i ruchomości 558·21, do rachunku bilansu: saldo na rok 1899 583·84; razem 1 155·60. *b) Bilans.* Stan czynny: z rachunku pożyczek 14.823·63, z rachunku odsetek naprzód zapłaconych 53·30, z rachunku odsetek zaległych 1.353·86, z rachunku kosztów ruchomości 121·93, z rachunku zaliczek procesowych 192·40, z rachunku lokacyi 205·08, z rachunku kasy 202·53; razem 16.952·73. Stan bierny: z rachunku udziałów 5.602·60, z rachunku funduszu rezerwowego 1.464·86, z rachunku wkładek na rachunek bieżący 1.172·29, z rachunku długów zaciągniętych 8.002·96, z rachunku odsetek (naprzód pobranych) 106·18i z rachunku strat i zysków 583·84; razem 16.952·73. Obrót ogólny kasowy 80.424·88. Liczba członków 683.

58. Kulików. Kasa zaliczkowa „Nadzieja". *a) Rachunek strat i zysków.* Winien: z rachunku odsetek 1.803·35. Ma: z rachunku kosztów urządzenia i ruchomości 27·72, z rachunku kosztów administracyi i podatków 1.058·12, z rachunku strat i zysków z pretensy, Rzepeckiego 18·—, do rachunku bilansu: saldo na rok 1899 699·51; razem 1.803·35. *b) Bilans.* Stan czynny: z rachunku pożyczek 39.570·—, z rachunku odsetek naprzód zapłaconych 159·98, z rachunku należne procenta 1.007·71, z rachunku kosztów ruchomości 111·35, z rachunku nieruchomości 900·73, z rachunku zaliczek procesowych 167·26, z rachunku lokacyi 1.013·32, z rachunku kasa 2.017·—; razem 44.947·35. Stan bierny: z rachunku udziałów 10.653·50, z rachunku funduszu rezerwowego 2.567·99, z rachunku wkładek na rachunek bieżący 9.661·69, z rachunku długów zaciągniętych 20.600·—, z rachunku odsetek (naprzód pobranych)

764·66, z rach. czysty zysk 699·51; razem 44.947·35. Obrót ogólny kasowy 165.027·44. Liczba członków 778.

59. Kuty. Mieszczańska Kasa zaliczkowa i oszczędności „Wzajemna pomoc“. *a) Rachunek strat i zysków.* Winien: z rachunku odsetek 231·67. Ma: z rachunku kosztów urządzenia i ruchomości 13·70, z rachunku kosztów administracyi i podatków 96·32, do rachunku bilansu: saldo na rok 1899 121·65; razem 231·67. *b) Bilans.* Stan czynny: z rachunku pożyczek 12.989·—, z rachunku kosztów ruchomości 260·78, z rachunku zapasu druków 124·95, z rachunku lokacyi 2.000·—, z rachunku kasy 1.281·04; razem 16.655·77. Stan bierny: z rachunku udziałów 2.990·30, z rachunku funduszu rezerwowego 220·—, z rachunku wkładek na rachunek bieżący 13.074.31, z rachunku długów zaciągniętych 102·90, z rachunku odsetek (naprzód pobranych) 146·61, z rachunku strat i zysków 121·65; razem 16.655·77. Obrót ogólny kasowy 71·730·42. Liczba członków 103.

60. Lubaczów. Stowarzyszenie zaliczkowe. *a) Rachunek strat i zysków.* Winien: z rachunku odsetek 3.246·—. Ma: z rachunku kosztów administracyi i podatków 1.675·39, do rachunku bilansu: saldo na r. 1899 1.570·61; razem 3.246·—. *b) Bilans.* Stan czynny: z rachunku pożyczek 86.899·39, z rachunku odsetek naprzód zapłaconych 180·71, z rachunku ruchomości 192·62, z rachunku zapasu druków 30·—, z rachunku zaliczek procesowych 325·03, z rachunku lokacyi 2.474·71, z rachunku kasy 861·06 $^1/_2$; razem 90.963 52 $^1/_2$. Stan bierny: z rachunku udziałów 16.637·32, z rachunku funduszu rezerwowego 2.777 58, z rachunku wkładek na rachunek bieżący 48.942·05 $^1/_2$, z rachunku długów zaciągniętych 20.185·70, z rachunku odsetek (naprzód pobranych) 655·18, z rachunku funduszu strat 195·08, z rachunku strat i zysków 1.570·61; razem 90.963·52 $^1/_2$. Obrót ogólny kasowy 376.452 50. Liczba członków 1.644.

61. Lwów. Towarzystwo zaliczkowe urzędników pocztowych. *a) Rachunek strat i zysków.* Zyski: z rachunku odsetek 4.550·69. Straty: z rachunku kosztów urządzenia i ruchomości 22·40, z rachunku administracyi i podatków 2.502·97, do rachunku bilansu: saldo za rok 1898 2.025·32; razem 4.550·69. *b) Bilans.* Stan czynny: z rachunku pożyczek 127.171·62, z rachunku odsetek naprzód zapłaconych 220·89, z rachunku odsetek zaległych (zwłoki) 1.993·33, z rachunku kosztów ruchomości 201·67, z rachunku zapasu druków 109·—, z rach. zaliczek procesowych 857·53, z rachunku kasy 2.163·25; razem 132.717 29. Stan bierny: z rachunku udziałów 38.261 67, z rachunku wkładek na rachunek bieżący 27.257·34, z rachunku długów zaciągniętych 58.500·—, z rachunku odsetek (naprzód pobranych) 1.424 27, z rachunku funduszu rezerwowego 5.163 18, z rachunku strat 85·51, z rachunku strat i zysków 2.025·32; razem 132.717·29. Obrót ogólny kasowy 678.398·88. Liczba członków 853.

62. Mikołajów. Towarzystwo zaliczkowe „Nadzieja“. *a) Rachunek strat i zysków.* Winien: z rachunku odsetek 983·28. Ma: z rachunku kosztów urządzenia i ruchomości 703·14, do rachunku bilansu: saldo na r. 1899 280·14; razem 983·28. *b) Bilans.* Stan czynny: z rachunku pożyczek 18.958·03, z rachunku odsetek naprzód zapłaconych 62·69, z rachunku odsetek należnych 567·04, z rachunku nieruchomości 121·26, z rachunku zaliczek procesowych 200 23, z rachunku lokacyi 376·16, z rachunku kasy 735·48; razem 21.020·89. Stan bierny: z rachunku udziałów 4.468·14, z rachunku funduszu rezerwowego 1.183·73, z rachunku wkładek na rachunek bieżący 1.553·83, z rachunku długów zaciągniętych 13.300·—, z rach. odsetek (naprzód pobranych) 235 05, z rachunku strat i zysków 280·14; razem 21.020·89. Obrót ogólny kasowy 140 077·21. Liczba członków 430.

Do dzisiejszego numeru *„Związku“* dołącza się dla wszystkich prenumeratorów prospekt **Lwowskiej fabryki chemicznej „Tlen“.**

Z I. Związkowej Drukarni we Lwowie, ul. Lindego l. 4.